

Lausunto

13.11.2025

Asia: VN/29348/2025

Valtioneuvoston asetus toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 3 momentissa tarkoitetun toiminnan olennaisuuden vaatimuksen täyttymisestä eräillä aloilla

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntopalaute koskien työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumisvelvoitteen rajaa opetusalaalla:

-

Lausuntopalaute koskien työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumisvelvoitteen rajaa kotityöntekijöiden, taiteilijoiden ja luovaa tai esityksellistä työtä tekevien henkilöiden sekä muiden vastaavien työaikajärjestelyiltään epätavallisilla työaloilla tai työtehtävissä työskentelevien henkilöiden osalta:

-

Muu lausuntopalaute:

Sosiaali- ja terveysministeriön pyytää lausuntoa valtioneuvoston asetuksesta, joka käsittelee toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 3 momentissa tarkoitetun toiminnan olennaisuuden vaatimuksen täyttymistä eräillä aloilla. Asetus liittyy sosiaali- ja terveysministeriön eduskunnalle syksyllä 2025 antamaan hallituksen esitykseen (HE 116/2025 vp), jossa ehdotetaan uudistuksia toimeentulotukeen. Asetuksella säädettäisiin siitä, milloin henkilön toiminta katsottaisiin ehdotetun toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 3 momentin mukaisesti asetuksessa tarkoitetuilla aloilla siinä määrin olennaiseksi, ettei henkilön tarvitsisi ilmoittautua ehdotetun toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n mukaisesti kokoaikatyötä hakevaksi työnhakijaksi.

Asetusmuistion mukaan asetuksen säätäminen olisi tarpeen, sillä ehdotetussa toimeentulotuesta annetun 2 a §:n 1 momentissa tarkoitettu työtuntimäärää koskeva vaatimus koskien velvollisuutta ilmoittautua kokoaikatyötä hakevaksi työnhakijaksi ei olisi tarkoituksenmukainen tietyillä, ehdotetussa 2 a §:n 3 momentissa tarkoitetuilla aloilla. Tämä koskisi esimerkiksi opetusalaa, työsuhteista kotityötä sekä luovan ja esityksellisen työn alaa.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue näkee työ- ja elinkeinoministeriön tavoin asetuksessa esitetyt poikkeukset työvoimaviranomaiselle ilmoittautumisvelvollisuudesta perusteltuina ja

tarkoituksenmukaisina mainituille aloille. Hyvinvointialue arvioi kuitenkin, että poikkeusten myötä – ja ottaen huomioon hallituksen esityksen (HE 116/2025 vp), jossa toimeentulotukeen ehdotetaan muutoksia, jotka käytännössä tiukentavat tuen saamisen edellytyksiä – on nähtävissä riski asiakasohjautumisen lisääntymisestä hyvinvointialueiden viranomaissosiaalityöhön.

Hyvinvointialue haluaa kiinnittää huomiota siihen, että ihmisten itsenäinen selviytyminen ja pyrkimykset turvata omilla toimillaan elantonsa ovat keskeinen osa ihmisarvoisen elämän edellytyksiä. Yleisenä huomiona on kohonnut riski siihen, että samoihin asiakasryhmiin kohdistuvat uudistukset ja muutokset ajavat ihmisiä taloudelliseen ahdinkoon. Samaan aikaan lainsäätäjän kriteerit perusturvan osalta kiristyvät tai niitä määritellään tiukoiksi kaikista vaikeimmin kokoaikatyöhön työllistyvien tilanteessa, jolloin nämä henkilöt ovat riskissä joutua turvautumaan hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla oleviin viimesijaisiin palveluihin.

Yhteiskunnan ja toimeentuloturvan näkökulma

Viimesijaista toimeentulotukea koskevan lainsäädännön ja sen toimeenpanon tulee kokonaisuutena perustua oikeasuhtaisuuden ja kohtuuden periaatteisiin, joissa huomioidaan työmarkkinoiden todellinen tilanne sekä yksilöiden erilaiset elämäntilanteet. Toimeentulotuen saamisen edellytyksiä ei tule asettaa siten, että ne käytännössä estäisivät tuen saamisen niiltä, joilla ei ole realistisia mahdollisuuksia täyttää tiukennettuja vaatimuksia esimerkiksi alueellisesti heikon työllisyystilanteen, terveydellisten rajoitteiden tai epätyypillisten työsuhteiden vuoksi.

Työttömyysasteen ollessa korkea on välttämätöntä, että sosiaaliturvan rakenteita kehitetään tukemaan ihmisten toimeentuloa ja yhteiskunnallista osallisuutta, ei rajoittamaan niitä. Toimeentulotuen tehtävänä on säilyä turvaverkkona, joka ehkäisee köyhyyden ja syrjäytymisen syvenemistä taloudellisesti vaikeina aikoina, eikä järjestelmän tule muodostua välineeksi, joka lisäisi ihmisten taloudellista epävarmuutta.

Asetuksen soveltaminen ja vaikutusten seuranta

Hyvinvointialue pitää asetuksessa esitettyjä poikkeuksia pääosin perusteltuina, sillä 30 tunnin viikkotyövaatimus ei ole tarkoituksenmukainen kaikilla aloilla. Asetuksessa esitetty 75 prosentin raja opetusvelvollisuuden tai työtulon perusteella on linjassa toimeentulotuki uudistuksen tavoitteiden kanssa ja huomioi työaikajärjestelyiltään epätavalliset alat, kuten opetusalan, luovat ja esitykselliset alat sekä työsuhteisen kotityön.

Hyvinvointialue kuitenkin korostaa, että asetuksen käytännön soveltamisessa on varmistettava riittävä ja selkeä ohjeistus niin hyvinvointialueille, Kansaneläkelaitokselle kuin työvoimaviranomaisillekin. Sääntelyn tulkintojen on oltava valtakunnallisesti yhdenmukaisia, jotta asiakkaiden yhdenvertaisuus ja oikeusturva toteutuvat riippumatta asuinalueesta. Lisäksi asetuksen toimeenpanon vaikutuksia tulee seurata järjestelmällisesti sen voimaantulon jälkeen, jotta mahdollisiin ennakoiduttomiin tai kohtuuttomiin seurauksiin voidaan tarvittaessa puuttua viivytyksettä.

Hyvinvointialue katsoo, että toimeentulotuen ja siihen liittyvien velvoitteiden tulee jatkossakin turvata perustuslain 19 §:ssä tarkoitettu oikeus välttämättömään toimeentuloon ja ihmisarvoiseen elämään. Lainsäädännön tulee olla kohtuullista ja sen soveltamisen inhimillistä, jotta yksilöiden mahdollisuudet selviytyä omalla toiminnallaan eivät vaarannu rakenteellisten työllisyysasteiden vuoksi.

Pimper-Koivisto Leena
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue - sosiaalijohtaja, sosiaalityön
tehtäväala